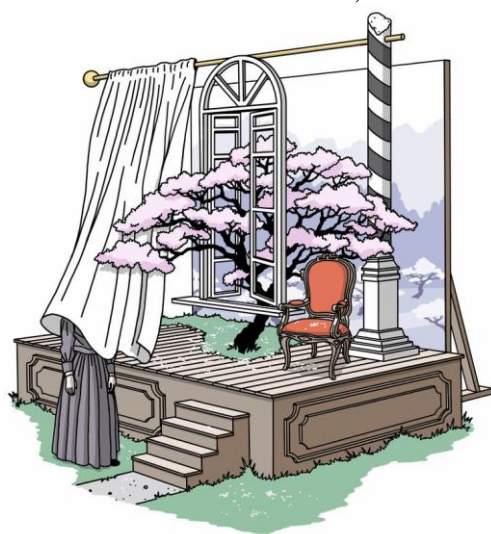

Er zijn al heel wat kersenbomen gesneuveld. Wat waren de beste versies van ‘De kersentuin’?

Toneelgroep Maastricht speelt vanaf 5 maart een nieuwe versie van het beroemde stuk van Anton Tsjechov. Tijd om drie indrukwekkende vertolkingen uit te lichten die eerder in Nederland te zien waren.

Hein Janssen 2 maart 2023, 13:00

Beeld Michel Keppel

‘Ik heb een voorgevoel van geluk.’ Dat ene zinnetje uit *De kersentuin* van de Russische schrijver Anton Tsjechov vat in al zijn simpelheid het hele stuk samen. Misschien zelfs wel heel Tsjechovs oeuvre, want bijna al zijn personages hopen op een glimp van wat geluk zou kunnen zijn.

De kersentuin (1904) is Tsjechovs laatste grote toneelstuk en waarschijnlijk zijn beste. Niet alleen omdat allerlei elementen uit eerdere stukken als *Drie zusters*, *Een meeuw* en *Oom Wanja* erin samenkomen, maar ook omdat het zo wijs en troostrijk is. Toneelgroep Maastricht speelt vanaf dit weekend een nieuwe versie van het stuk, in regie van Michel Sluysmans en in een bewerking van Jibbe Willems.

De beroemde kersentuin uit de titel hoort bij het vervallen landhuis van Ljoebov, de vrouw die daar ooit gelukkig was als kind. De bomen moeten sneuvelen omdat op die plek vakantiehuisjes worden gebouwd. Centraal in het stuk staat een gevoel van vergankelijkheid; een nieuwe generatie staat te popelen om de oude te verdringen.

Door het verhaal heen lopen onvervulde verlangens, gefnuikte liefdes en treurige jeugdherinneringen. Illustratief is het personage van Firs, de oude bediende. Aan het eind van het stuk, als de boel is verkocht en de bomen worden gekapt, blijft hij alleen achter in het lege huis. Iedereen is hem vergeten.

Ook bij deze nieuwe versie van Toneelgroep Maastricht is weer de vraag: wordt het een komedie of een tragedie? Want dat is het eeuwige twistpunt, al sinds de première op 17 januari 1904. Volgens Tsjechov had hij een blijspel geschreven, met kluchtige elementen, maar regisseur Stanislavski zag het als een sociaal drama waarin de landadel het moest afleggen tegen de oprukkende economische klasse. Tsjechov was woest toen bij de première, destijds in Moskou, '*De kersentuin*, een tragedie' op het affiche stond. 'Het is geen tragedie', schreef hij aan Stanislavski, 'en ook geen komedie, het is vaudeville!'

Licht of zwaar, melancholiek of vrolijk: de afgelopen jaren werden heel wat kersenbomen omgehakt in het Nederlandse theater. Wat waren de beste versies van *De Kersentuin* die hier waren te zien?

De Duitse actrice Angela Winkler in 2019. Beeld Getty

1. *De Kersentuin* door Wiener Burgtheater, regie Peter Zadek (1998).

Angela Winkler, een van Europa's beste actrices, speelde in 1998 de rol van Ljoebov in een even klassieke als ruisende regie van de Duitse grootmeester Peter Zadek. Winkler wist Ljoebovs verdriet over het verlies van haar landgoed (ooit verdrong haar zoontje daar) zo invoelbaar te maken dat het bijna pijn deed. Om vervolgens weer te flirten met de jongemannen. Hoogtepunt in die zin was het derde bedrijf, waarin tegen de klippen op feest wordt gevierd, vlak voordat het landgoed zal worden verkocht.

De Vlaamse actrice Chris Nietvelt. Beeld Jan Versweyveld

2. *De Kersentuin* door Internationaal Theater Amsterdam, regie Simon McBurney (2019).

Maar het kan ook brutaler, zoals deze versie bij Internationaal Theater Amsterdam, in regie van Simon McBurney. Chris Nietvelt was Ljoebov, Gijs Scholten van Aschat speelde Lopachin, de man die de kersentuin uiteindelijk koopt. De euforie waarmee hij het podium in beslag nam – zoon van een lijfeigene, nu eigenaar van het landgoed – gaf deze productie een enorme schwung. Mede door Nietvelt, die grandioos balanceerde op de rand van geëxalteerde inleving en diepe treurnis.

De Franse actrice Isabelle Huppert in 2022. Beeld Getty

3. *De Kersentuin (La Cerisaie)*, coproductie Festival d'Avignon, regie Tiago Rodrigues (2022).

Natuurlijk wil iedere actrice van naam en faam de rol van Ljoebov spelen, het is misschien wel Tsjechovs mooiste vrouwenrol. Dus ook Isabelle Huppert, die vorig jaar hier te zien was in een speciaal voor het festival van Avignon gemaakte productie. La Huppert gooide het over een geheel andere boeg: ze speelde in een hoog tempo, jaste de tekst er ongenaakbaar doorheen, alsof de tijd haar op de hielen zat, en wist toch te ontroeren. De rol van Lopachin werd gespeeld door de zwarte acteur Adama Diop, en daarmee was de link naar het slavernijverleden niet mis te verstaan.

En nu Toneelgroep Maastricht

En wat valt er te verwachten van *De kersentuin* uit Maastricht? Michel Sluysmans heeft vorig jaar met zijn regie van *Een meeuw* bewezen dat hij Tsjechov snapt en bovendien zijn acteurs tot mooie prestaties kan brengen; met dank ook aan Ilja Leonard Pfeijffer, die toen een eigenzinnige bewerking maakte. Volgens Sluysmans heeft bewerker Jibbe Willems 'op de fundamenten van Tsjechov een prachtig nieuw stuk geschreven waarin zijn humor, melancholie, liefdesperikelen en mensbeeld helemaal weerklinken in de wereld van nu'.

Bovendien koos hij twee uitstekende acteurs voor de hoofdrollen: Anniek Pheifer en Jeroen Spitzenberger (*Het jaar van Fortuyn*). Ook zij zullen weer op zoek gaan naar dat ongrijpbare 'voorgevoel van geluk'.

De kersentuin van Anton Tsjechov door Toneelgroep Maastricht. 5/3 (première), Theater aan het Vrijthof, Maastricht. Tournee t/m 1/6.